

УДК 371.13

ГАННА ПРЕЗЛЯТА, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

ІННА ТКАЧІВСЬКА, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

ЛІДІЯ КОВАЛЬЧУК, канд. фіз. вих., доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

ВІКТОР ШАНДРИГОСЬ, канд. фіз. вих., доцент кафедри теорії та методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

PREZLIATA H. *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ph.D.), Chair of Theory and Methods of Physical Training and Sport, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

TKACHIVSKA I. *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ph.D.), Chair of Theory and Methods of Physical Training and Sport, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

KOVALCHUK L. *Candidate of Sciences of Physical Education and Sport, Associate Professor (Ph.D.), Chair of Theory and Methods of Physical Training and Sport, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

SHANDRYHOS V. *Candidate of Sciences of Physical Education and Sport, Associate Professor (Ph.D.), Chair of Theory and Methods of Olympic and Professional Sports, Volodyr Hnatiuk Ternopil national pedagogical university*

FORMATION OF REFLEXIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE IN CONDITIONS OF PEDAGOGICAL PRACTICE

У статті розкрито структурні компоненти рефлексивної компетентності (прогностичний, дослідницький, онтологічний) та основні якості, притаманні рефлексивно-компетентністному майбутньому вчителю фізичної культури. Подано ставлення суб'єктів навчально-виховного процесу до особистісних рис сучасного вчителя фізичної культури, які зблоковано у три групи: ті, що характеризують індивідуальність педагога; ті, що проявляються у взаємодії педагога з суб'єктами під час навчально-виховного процесу; ті, що допомагають впливати на учнів, на оточення вчителя. Розглянуто питання про вплив педагогічної практики на рефлексивну компетентність, формування, критерії оцінювання. Виявлено її ефективність на основі порівняльного аналізу показників сформованості основних компонентів.

Ключові слова: рефлексивна компетентність, майбутні вчителі фізичної культури, педагогічна практика.

Summary. The article reveals the

reflexive competence structural components (prognostic, research, ontological) and the main qualities inherent in reflexive and competent future physical education teacher. Also it is submitted the ratio of educational process subjects to modern physical education teacher personality traits divided into three groups: those that characterize teacher personality; those that are manifested in teacher and subjects interaction during the educational process; and those that help to influence on schoolchildren and teacher's environment.

There was considered the question of pedagogical practice influence on reflexive competence, ways of its formation and evaluation criteria. Its efficiency on the basis of comparative analysis of main components formation indicators was observed.

Key words: reflexive competence, future physical education teachers, pedagogical practice.

Meta: розкрити можливості педагогічної практики щодо формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

му вигляді. Сучасна парадигма освіти вносить на повістку дня системи професійної підготовки педагогічних кадрів проблему забезпечення у вищих навчальних закладах становлення висококваліфікованих фахівців з достатнім рівнем конкурентоспроможності на ринку праці. Саме тому пошуки найефективніших шляхів оптимізації фундаментальної освіти, наближення її до практичної педагогічної діяльності, де у взаємозв'язку реалізуються теоретичні знання, професійно зорієнтовані вміння і навички, творчі здібності, особистісні якості майбутніх учителів фізичної культури, сьогодні на часі.

Грунтовне ознайомлення з різними аспектами досліджень з проблем професійної підготовки педагогів у психології [5; 18; 22; 24], соціології, педагогіці [4; 7; 10; 14] переконливо доводять, що у процесі підготовки педагогічних кадрів актуалізується проблема формування їх професійної компетентності, що пов'язано зі змінами соціально-економічних умов сучасного суспільства.

Однак у сучасній науково-педагогічній літературі немає єдиного підходу до трактування поняття "компе-

тентність". Більшість дослідників погоджуються з твердженням, що професійно компетентному фахівцю повинен бути притаманний комплекс відповідних знань, умінь, практичних навичок, які він здатний постійно оновлювати в мінливих соціально-культурних умовах з опорою на особистісне самовдосконалення, що базується на основі аналізу, самоаналізу своїх можливостей [8; 12; 17; 18].

Таке поєднання професійно-зорієнтованої освіченості із здатністю усвідомити власні можливості та і те, як вони сприймаються учасниками навчально-виховного процесу, передбачити шляхи творчої самореалізації, цілі подальшої діяльності, скоректувати свій професійний шлях, називають рефлексивною компетентністю [2; 3].

Аналіз спеціальної літератури, наші спостереження засвідчують, що формуванню рефлексивної компетентності значною мірою сприяє широке використання сучасних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання, презентацій, які залучають студентів до творчої діяльності, дослідження професійно зорієнтованих проблем, самопізнання [4; 13].

Проте за даними О. Гауряк (2013), О. Катаєва (2003), А. Максимова (2011), В. Наумчук (2002) та ін. найсприятливішими умовами для формування рефлексивної компетентності в майбутніх педагогів є педагогічна практика. Вона створює адекватне середовище, у якому студент входить у професійну роль: осмислює її специфіку, що спонукає до рефлексивного самоаналізу; бачить себе у професійній ситуації; оцінює власні дії, ставлення учнів, їхні погляди, поради педагогів, наставників, методистів [5; 16].

Аналіз досліджень і публікацій. Певні

аспекти формування рефлексивної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах розглядалися у дослідженнях сучасних вітчизняних учених: О. Логвіненко (2011), М. Данилко (2011), Г. Генсерук (2005), Г. Шандригось (2011) [19]. Питання методичної компетентності студентів навчальних закладів, які готують фахівців фізичної культури, висвітлювались у доробках І. Свістельник (2005), Л. Коновальської, С. Писаренко (2012), Е. Нагрелли (2009), О. Пірус (2012).

У контексті піднятої проблеми не можуть залишитись поза увагою результати напрацювань Н. Ю.Зубанова (1999), Р. Карп'юк (2005), Г. Власюк (2011), А. Шпільяк (2011), які засвідчують про те, що значна частина молодих фахівців фізичної культури мають низький рівень готовності до педагогічної діяльності в умовах інноваційного простору, який постійно урізноманітнюється й удосконалюється різними чинниками (оновлення змісту шкільного курсу "Фізична культура"; використання інноваційних технологій, нетрадиційних оздоровчих заходів; нові форми контролю і оцінювання тощо).

При цьому недостатньо уваги приділяється створенню відповідного навчально-виховного середовища, у якому кожний студент мав би можливість апробувати себе в ролі вчителя фізичної культури, тобто аналізувати, переживати, відчувати й усвідомлювати аспекти власного професійного "Я" [3]; пізнавати свої можливості, а також те, як вони сприймаються іншими, та вчасно коректувати свою поведінку [9].

У контексті порушеного питання, викликає інтерес концепція формування реф-

лексивної компетентності А. М. Веремчук [3], структурні компоненти якої ми згрупували у три блоки (рис. 1), що буде взято до уваги під час дослідження.

Аналіз літературних джерел показав, що проблема дефіциту рефлексивної компетентності вчителя вивчена недостатньо [2; 9; 16]. Дані дослідження доводять, що серед найбільш поширених недоліків у контексті окресленої проблеми виділяються такі ознаки: труднощі прийняття точки зору іншої людини [6; 10]; егоцентризм мислення (учитель не активізує учня, ставить його в пасивну позицію, бо сприймає як об'єкт навчання) [15]; стереотипність мислення та безпелаяційність [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз та ґрунтовне осмислення матеріалів наукових даних сучасних учених дали можливість скомплектувати основні якості, притаманні рефлексивно-компетентному вчителю фізичної культури, до яких слід віднести такі вміння [1; 2; 3; 9; 19]: формувати відповідні цілі завдання щодо вимог нормативно-правових документів у контексті фізичного виховання школярів; урахувати вікові, психофізіологічні особливості, стан здоров'я учнів різних вікових груп; аналізувати свої дії, особистісні якості і компетенції; знаходити шляхи розв'язання педагогічних ситуацій, практикувати моделі поведінки, об'єктивно оцінювати результативність навчальної діяльності школярів, рівень власної компетентності; планувати, уносити корективи в навчально-виховний процес під час проведення різних форм фізичного виховання школярів відповідно до конкретних умов з метою досягнення оптимальних результатів; виявляти, проектувати перспективи, нап-

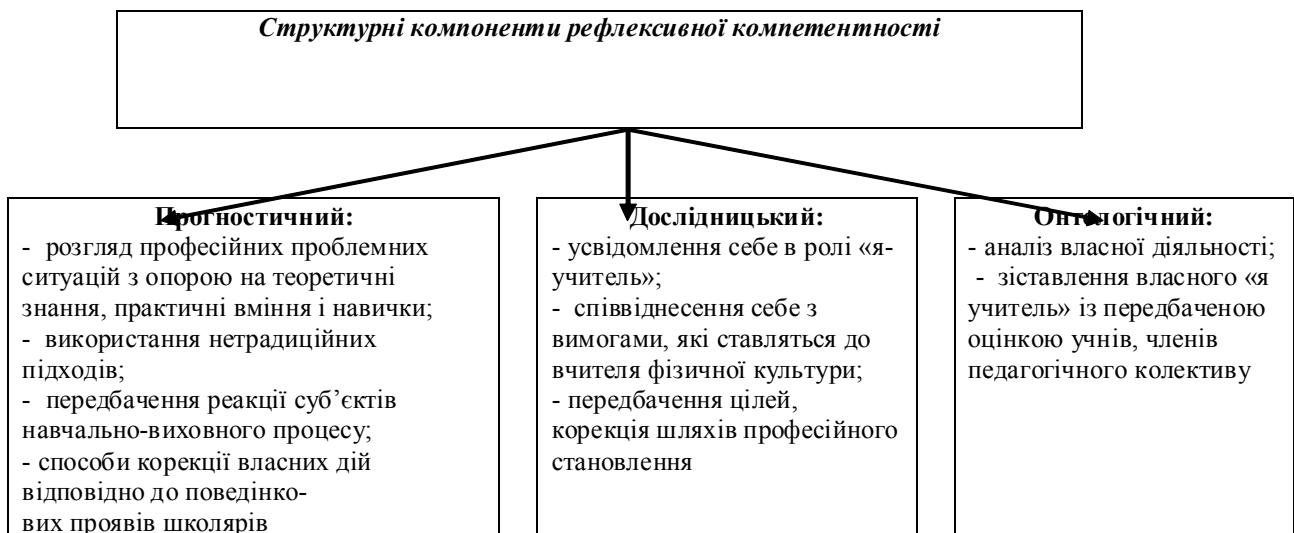

Рис. 1. Структура рефлексивної компетентності

Таблиця 1

Рейтинг пріоритетних індивідуальних рис для педагогічної діяльності (першої групи)

Перша група особистісних рис	Учні 11 класу (n-97)	Студенти IV курсу (n-62)	Учителі шкіл (n-22)
Охайність	8	10	7
Високий інтелект	10	9	9
Доброта	1	7	8
Загальна культура	7	6	1
Організованість	2	1	3
Відповідальність	9	5	2
Моральність	5	8	5
Самостійність	6	2	6
Емоційність	3	4	10
Енергійність	4	3	6

ми і механізми професійно особистісного самовдосконалення.

В експерименті взяли участь 97 учнів 11-х класів (Ямницький НВК І–ІІІ ст., шкіль № 11, 17 м. Івано-Франківськ); 62 студенти-практиканти факультету фізичного виховання і спорту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника" (IV курс) та 22 учителі фізичної культури і класні керівники навчаних вище загальноосвітніх шкіл.

На першому етапі ми вивчали ставлення суб'єктів навчально-виховного процесу до особистісних рис педагога, визначили їх пріоритетність, що заблоковано у три групи (по 10 у кожній).

Дані досліджень висвітлено в *таблицях 1–2*.

Дані *табл. 1* засвідчують, що переважна більшість (92,3%) учнів 11-х класів на перше місце винесли доброту вчителя; друге – організованість, третє – емоційність. Під час опитування студентів-практикантів відповідно перше місце зайняла організованість (85,6%); друге – самостійність; третє – енергійність.

Результати за другою групою рис, які проявляються у спілкуванні майбут-

ються терпіння, тактовність. Низький рейтинг має зовнішня привабливість.

Показники за другою групою рис засвідчили, що всі опитані на перше місце винесли любов до дітей. Високо оцінюються терпіння, тактовність. Низький рейтинг має зовнішня привабливість (*таблиця 2*).

Дані за другою групою рис, які проявляються у спілкуванні майбутнього вчителя фізичної культури із суб'єктами навчально-виховного процесу, доводять, що всі респонденти на першому місці вказують любов до дітей. Високо оцінюються терпіння, тактовність. Низький рейтинг посідає зовнішня привабливість.

У третій групі серед рис, що дають можливість найбільше впливати на свідомість людей, високий рейтинг зайняли: авторитетність (студенти – I місце; учні – IV місце; учителі – V місце); професійна компетентність (учителі – I місце; учні і студенти – III місце) та здатність впливати (учні і студенти – II місце, учителі – VI місце).

Отримані результати засвідчують, що всі суб'єкти навчально-виховного процесу відводять важливу роль особистісним

компетентнісних якостей майбутніх учителів фізичної культури використано чотирирівневу шкалу В. Безпалько, яка передбачала:

Перший рівень (догматичний) – студент інтуїтивно використовує знання й уміння під час розроблення календарного поурочного планування, конспектів уроків, добору засобів і методів організації навчальної діяльності в умовах уроку та у процесі взаємодії із суб'єктами освітньо-виховного процесу, а тому допускає суттєві помилки, які не вміє проаналізувати.

Другий рівень (репродуктивний) – студент усвідомлено і самостійно намагається застосувати здобуті знання на практиці, здебільшого користується дидактичними моделями, зразками, запозиченими з фахових видань, розучених на академічних заняттях, проте допускає помилки, не орієнтується у шляхах їх виправлення.

Третій рівень (пошуковий) – студент проявляє самостійність під час планування вибору засобів, способів та методів співпраці з учнями з опорою на здобуті теоретичні знання, практичні вміння, що загалом дозволяє успішно проводити уроки фізичної культури, реалізуючи освітні, виховні й оздоровчі завдання, робити оцінку і самооцінку власної професійно зорієнтованої діяльності, знаходити вихід із незручних ситуацій.

Четвертий рівень (творчий рівень) – студент намагається самостійно розробити власні дидактичні моделі (підготовчої, заключної частини уроку, комплексу спеціальних вправ для розучування основних фізичних вправ із навчальних модулів), уміє обґрунтувати власну педагогічну діяльність, розкрити невикористані резерви та шляхи їх реалізації, активізувати пізнавальну діяльність учнів з урахуванням їх інтересу та стану фізичної підготовленості.

Аналіз матеріалів дослідження стану сформованості рефлексивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури засвідчує, що в основному знаходиться на догматично-репродуктивному рівні в усіх її структурних компонентах (*рис. 2*).

Цей рівень переважає у 51,6% студентів-практикантів прогностичного компонента; 68,1% – дослідницької та у 72,0% – онтологічної складової рефлексивної компетентності. Відповідно лише незначна частина майбутніх педагогів продемонструвала пошуковий та творчий рівні, а саме: прогностичний компонент 37,7% і 10,7% студентів; дослідницький – 20,7% і 11,3%; онтологічний – 20,2% та 8,4% досліджуваних.

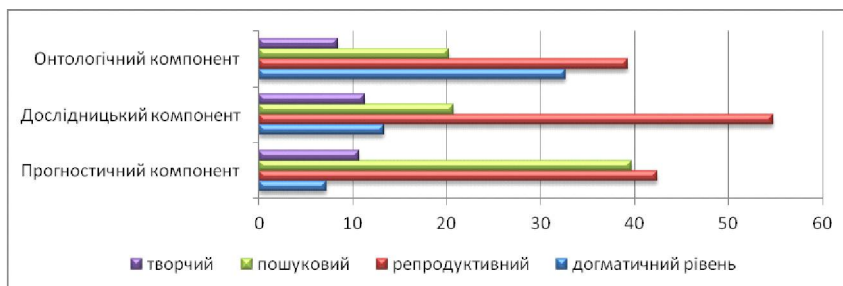

Рис. 2. Стан рефлексивної компетентності студентів до початку педагогічної практики (%)

нього вчителя фізичної культури із суб'єктами навчально-виховного процесу, переконують, що всі опитані на перше місце поклали любов до дітей. Високо оціню-

ються якостям, якими має володіти рефлексивно-компетентнісний педагог.

Для оцінювання стану сформованості професійно зорієнтованих рефлексивно-

Таблиця 2

Рейтинг пріоритетних індивідуальних рис для педагогічної діяльності (другої групи)

Друга група особистісних рис	Учні 11 класу (n-97)	Студенти IV курсу (n-62)	Учителі шкіл (n-22)
Артистичність	6	8	5
Зовнішня привабливість	9	9	10
Щирість	2	5	8
Любов до дітей	1	1	1
Спостережливість	10	7	3
Товариськість	5	4	7
Чуйність	7	10	9
Тактовність	4	6	4
Терпіння	3	3	2
Вимогливість	8	2	6

Формування рефлексивної компетентності в майбутніх учителів фізичної культури здійснювалось на всіх заняттях, під час викладання як педагогічно-психологічних дисциплін, так і професійно-зорієнтованих, де широко використовувались рефлексивні практикуми-тренінги, розв'язування професійних ситуацій тощо. Проте, за нашими спостереженнями, педагогічна практика стала найбільш сприятливим середовищем для утвердження рефлексивної компетентності майбутнього фахівця фізичної культури. З цією метою на допомогу студентам-четвертокурсникам розроблені "Щоденники з педагогічної практики", які передбачали виявлення вміння спланувати власну педагогічну діяльність (розроблення індивідуального плану роботи, робочого плану навчальної роботи в одному з класів школи, де проходила практика); розроблення 20-ти конспектів уроків та їх проведення; аналіз уроків, які проводили однокурсники; визначення їх щільності, проведення хронометрії; перебування в ролі класного керівника - проведення виховних заходів у закріпленому класі; написання характеристики на учня, клас, а також власного звіту про педагогічну практику.

Наші спостереження переконують, що входженню у професійну роль студентам сприяли тренінги, які практикувались під час педагогічної практики, "рефлексивні консилиуми" (обговорення у групах проблем, які виникли; аналіз уроків; пошуки альтернативних шляхів розв'язання професійних ситуацій, рефлексивний прогноз їх ефективності); "рефлексивні дебати", "рефлексивні інтерв'ю" (комунікативна методика, яка розвиває як "мистецтво задавати питання", так і вдумливий пошук відповіді); "рефлексивні уроки" (процес навчання учнів з наступним аналізом, обговоренням).

Така цілеспрямована взаємодія в умовах педагогічної практики студента, методиста закріпленого за об'єктом практики, учителя фізичної культури школи, класних керівників, учнів давала можливість майбутнім педагогам відрефлексувати власні професійно зорієнтовані дії, пережити реакцію учнів, їх ставлення до навчального процесу, результатів власної діяльності студентів. Це значно покращило показники рефлексивної компетентності, тобто всіх трьох компонентів, що було виявлено після завершення педагогічної практики в загальноосвітніх школах (рис. 3).

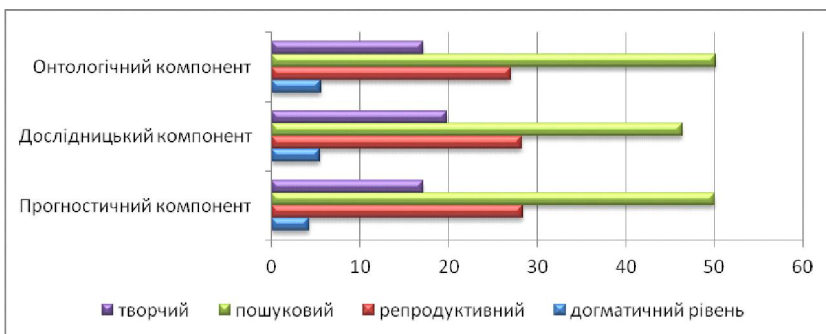

Рис 3. Стан рефлексивної компетентності студентів після завершення педагогічної практики (%)

Дані, висвітлені на рисунку 3 доводять про значне зростання пошукового і творчого рівнів порівняно з початком педагогічної практики.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Аналіз науково-методичної літератури, матеріалів досліджень сучасних учених переконує, що поняття "рефлексивна компетентність" виступає інтегруючою складовою професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Освітні структурні компоненти рефлексивної компетентності (прогностичний, дослідницький, онтологічний) забезпечують реалізацію професійно зорієнтованих знань, умінь і практичних навичок; створюють умови для утвердження власного педагогічного досвіду у процесі становлення; спонукають до корекції особистісних якостей згідно з соціальною роллю учителя фізичної культури; сприяють реалізації особистісних прагнень, бажань, ціннісних орієнтацій, здатності до самопізнання, саморозвитку відповідно до конкретних умов і вимог сьогодення.

Найбільш сприятливим середовищем для формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури є педагогічна практика: утверджуються професійні навички, з'являється інтерес до професії вчителя, пробуджується потреба до самовдосконалення, створюються умови для набуття професійного досвіду, творчого й дослідницького підходів до майбутньої педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрианова Г. А. Целеполагание и рефлексия в творчестве / Г. А. Андрианова // Школа творчества : сборник ученических работ. – Ногинск: Изд.-во ИЧП "Школа свободного развития", 1996. – С. 14–18.
2. Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия : [монография] / А. А. Бизяева. – Псков: ПГПИ им. С. М. Кирова, 2004. – 216 с.
3. Веремчук А. М. Развитие профессиональной рефлексии будущего учителя иностранной речи: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.97 / А. М. Веремчук. – Київ, 2009. – 216 с.
4. Власюк Г. І. Підготовка майбутніх спеціалістів до педагогічної діяльності вчителя фізичної культури / Г. І. Власюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2011. – № 13. – С. 84–87.
5. Воробйов М. І. Практика в системі фізкультурної освіти / М. І. Воробйов. – Київ: Олімпійська література, 2011. – 190

с.

6. Ермакова М. В. Учебное взаимодействие педагога с учащимися как фактор их эмоциональной комфортности на уроке / М. В. Ермакова // Психологическая наука и образование. – 2004. – № 1. – С. 63–73.

7. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих.: спец. 24.00.02 / Н. Ю. Зубанова. – Луцьк, 1999. – 17 с.

8. Карпова Л. Г. Сутність професійної компетентності вчителя / Л. Г. Карпова // Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності : зб. наук. пр. – Київ: Науковий світ, 2002. – С. 75–79.

9. Карнелович М. М. Рефлексия учителей на этапе послевузовского образования : методическое пособие / М. М. Карнелович. Гродно: ГрГУ, 2009. – 68 с.

10. Коць М. О. Психолого-педагогічні засоби оптимізації здатностей майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії / М. О. Коць // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 2. – С. 49–61.

11. Максименко С. Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) : психологічний інструментарій / С. Д. Максименко, С. Д. Заброцький. – Київ: Главник, 2005. – 112 с.

12. Пірус О. А. Формування професійної компетентності фахівців сфери фізичної культури і спорту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих. : 24.00.02. Івано-Франківськ, 2002. – 20 с.

13. Презлята Г. В. Складники професійного іміджу майбутнього вчителя фізичної культури / Г. В. Презлята, І. М. Ткачівська, Л. В. Ковальчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві : [зб. наук. праць Волинського національного університету імені Лесі Українки]. – Луцьк, 2012. – № 4. – С. 92–97.

14. Професійна компетентність учителя фізичної культури: колективна монографія / [за заг. ред. І. Ткачівської, Г. Презляти]. – Івано-Франківськ, 2017. – 412 с.

15. Прядко Н. О. Формування психологічної готовності вчителя до регуляції взаємин між старшокласниками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07. – Київ, 2006. – 20 с.

16. Переддипломна та магістерська педагогічна практика студентів факультетів фізичного виховання і спорту : навч.-метод. посіб. / [Ячнюк Ю. Б. та ін.]. – Чернівці: Рута, 2006. – 144 с.

17. Семиченко В. А. Психологія особистості / В. А. Семиченко. – Київ: Видавель Ешке, 2001. – 427 с.

18. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки фахівців фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. – Київ, 2009. – 38 с.

19. Шандригось Г. А. До питання проблеми оцінювання якості професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту / Г. А. Шандригось // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2011. – № 13. – С. 224–722.

REFERENCES

1. Andryanova N. A. (1996), Tsepolahanye y refleksiya v tvorchestve [A teleologism and reflection are in wor]. Sbornyk uchenyeheskykh robot. Nohynsk, Rossyia.

2. Byziaeva A. A. (2004), Psykholohyia dumaiushcheho uchytielia: pedahohyeheskaia refleksyia [Psychology of thinking teacher : pedagogical reflection]. Monohrafyia. Pskov, Rossyia.

3. Veremchuk A. M. (2009), "Development of professional reflection of future teacher offoreign language", Thesis abstract for Cand. Sc. (Psychology), 19.00.07, Kyiv, Ukraine.

4. Vlasiuk H. I. (2011), "Preparation of future specialists is to pedagogical activity ofteacher of physical culture", Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova". №13, p. 84-87.

5. Vorobiov M. I. (2011), Praktyka v systemi fizkulturnoi osvity [Practice is in the system of athleticeducation]. Kyiv, Ukraina.

6. Ermakova M. V. (2004), "Educational co-operating of teacher with students as a factorof their emotional comfort on a lesson". Psykholohyeheskaia nauka y obrazovanye. №1. p. 63-73.

7. Zubanova N. Yu. (1999), "Forming of professionally-pedagogical orientation ofpersonality of future teacher of physical culture", Thesis abstract for Cand. Sc. (Physical Education), 24.00.02, Lutsk, Ukraine.

8. Karpova L. H. (2002), "The essence of the professional competence of the teacher", Problemy pidhotovky studentskoi molodi do navchalno-piznavalnoi diialnosti: Zb. nauk. pr., [Problems of contemporary art and culture], Kyiv, pp. 75-79.

9. Karnelovych M. M. (2009), Refleksyia uchytelei na etape poslevuzovskoho obrazovanyia [Reflection of teachers on the stage of education]. Metodyeheskie posobyie. Hrodno.

10. Kots M. O. (2008), "Psychological and pedagogical means of optimizing the ability of the future teacher to pedagogical interaction", [Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota: Naukovo-praktychnyi osvithometodychnyi zhurnal], № 2, pp. 49-61.

11. Maksymenko S. D., Zabrotskyi S. D. (2005), Tekhnolohiia spilkuvannia (komunikatyvna kompetentnist uchytielia: sutnist i shliakhy formuvannia) : psykholohichni instrumentarii [Technology of commonunication (communicative competenceof teacher : essence and forming ways) : is a psychologicaltool]. Kyiv, Ukraine.

12. Pirus O. A. (2002), "Forming of professional competence of specialists of sphereof physical culture and sport", Thesis abstract for Cand. Sc. (Physical Education), 24.00.02, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

13. Prezliata H. V., Tkachivska I. M., Kovalchuk L. V. (2012), "Constituents of professional image of future teacher ofphysical culture ", Fizyehne vykhovannia i sport i kultura zdorov'ia v suchasnomu suspilstvi: zb. nauk. prats Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, Lutsk, №4. p. 92-97.

14. Tkachivska I., Prezliata H. (2017), Profesiina kompetentnist uchytielia fizyehnoi kultury [Professional competence of teacher ofphysical culture]. Kolektyvna monohrafia. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

15. Priadko N. O. (2006), "Forming of psychological readiness of teacher is to adjustingof mutual relations between senior pupils", Thesis abstract for Cand. Sc. (Psychology), 19.00.07, Kyiv, Ukraine.

16. Yachniuk Yu. (2006), Pereddyplozna ta mahisterska pedahohichna praktyka studentiv fakultetiv fizyehnoho vykhovannia i sportu [Diploma and master's degree pedagogical practice of studentsof faculties of physical education and sport]. Navch.-metod. posibnuk. Chernivtsi, Ukraine.

17. Semychenko V. A. (2001), Psykholohiia osobystosti. [Psychology of personality]. Kyiv, Ukraine.

18. Tymoshenko O. V. (2009), "Theory and methodology principles of optimization ofprofessional preparation of specialists of physical culture arein higher educational establishments", Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogics), 13.00.04, Kyiv, Ukraine.

19. Shandryhos H. A. (2011). "To the question of problem of evaluation of quality ofprofessional preparation of specialists of physical culture andsport". Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova. №13. S. 224-722.

Стаття надійшла 22.11.2018 р.